

Kata Nafi

dalam Bahasa Melayu

Oleh KHO THONG ENG

Lazimnya, kata nafi berfungsi untuk menafikan sesuatu. Hakikatnya, kata nafi turut mempunyai fungsi yang lain.

Kata nafi ialah satu daripada jenis kata tugas, iaitu kata prafrasa. Fungsi kata nafi adalah untuk menafikan atau menyangkal sesuatu pernyataan atau keadaan. Kata nafi terbahagi kepada dua bentuk, iaitu **bukan** dan **tidak**.

1. Dia **bukan** pelajar sekolah ini.
2. Hadiah ini **bukan** daripada Farah.
3. Dia **tidak** sihat.
4. Dia **tidak** berusaha.

Dalam ayat 1, kata nafi **bukan** menafikan **dia pelajar sekolah ini**. Dalam ayat 2, kata nafi **bukan** menafikan **hadiah ini daripada Farah**. Dalam ayat 3, kata nafi **tidak** menyangkal bahawa **dia sihat**. Dalam ayat 4, kata nafi **tidak** menyangkal bahawa **dia berusaha**. Oleh itu, kata nafi **bukan** boleh diikuti oleh frasa nama, seperti **pelajar sekolah ini**, atau frasa sendi nama, seperti **daripada Farah**. Kata nafi **bukan** pula dikaitkan dengan frasa adjektif, seperti **sihat**, dan kata kerja, seperti **berusaha**.

Walau bagaimanapun, kata nafi **bukan** boleh dikaitkan dengan frasa adjektif atau frasa kerja jika terdapat maksud pertentangan maklumat dalam ayat. Hal sedemikian dilakukan dengan menambah kata hubung **tetapi** dalam ayat.

5. Dia **bukan** sihat, **tetapi** sakit-sakit.
6. Dia **bukan** berusaha, **tetapi** asyik membuang masa sahaja.

Dalam ayat 5, kata nafi **bukan** boleh diikuti oleh kata adjektif **sihat** kerana diiringi oleh kata adjektif dengan maksud yang sebaliknya, iaitu **sakit-sakit**.

Dalam ayat 6, kata nafi **bukan** boleh diikuti oleh kata kerja **berusaha** kerana disusuli oleh frasa kerja dengan maksud yang bertentangan, iaitu **asyik membuang masa sahaja**. Dalam hal tersebut, gandingan antara kata nafi **bukan** dengan kata hubung gabungan tetapi telah menghasilkan ayat majmuk gabungan.

Kata nafi **bukan** boleh juga bergandingan dengan kata penegas dan kata hubung untuk menghasilkan ayat majmuk.

7. Dia **bukan sahaja** lemah dalam pelajaran, **malah** malas pula.
8. Dia **bukan sahaja** berbohong, **tetapi** mencuri wang juga.
9. **Bukan dia sahaja** lemah dalam pelajaran, **malah** Ali juga.

Dalam ayat 7, kata nafi **bukan** dan kata penegas **sahaja** bergandingan dengan kata hubung **malah** dan kata penegas **pula** untuk menghasilkan ayat majmuk. Dalam ayat 8, kata nafi **bukan** dan kata penegas **sahaja** bergandingan dengan kata hubung **tetapi** dan kata penegas **juga** untuk membentuk ayat majmuk. Dalam ayat 7, kata **bukan** menafikan bahawa **dia hanya lemah dalam pelajaran**. Dalam ayat 8, kata nafi **bukan** menafikan bahawa **dia hanya berbohong**. Dalam ayat 9 pula, kata nafi **bukan** menafikan bahawa **dia seorang sahaja lemah dalam pelajaran**.

Kata nafi **bukan** dan **tidak** boleh digunakan secara bergandingan dalam ayat.

10. Dia **bukan tidak** pandai, tetapi kurang berusaha.
11. Dia **bukan tidak** mahu menjadi wakil sekolah, tetapi merasakan dirinya belum layak.

12. **Bukan** dia **tidak** pandai, tetapi dia kurang berusaha.
13. **Bukan** dia **tidak** mahu menjadi wakil sekolah, tetapi dia merasakan dirinya belum layak.
14. Orang yang saya maksudkan, **tidak** lain dan **tidak bukan**, ialah Encik Hashim!

Dalam ayat 10, kata nafi **bukan** diikuti oleh kata nafi **tidak** untuk menafikan sesuatu pernyataan negatif. Dengan hal yang demikian, pernyataan yang negatif telah dipositifkan. Dalam ayat 10, **bukan** **tidak pandai** sama erti dengan maksud "pandai". Dalam ayat 11, **bukan** **tidak mahu menjadi wakil sekolah** bererti "mahu menjadi wakil sekolah". Kata nafi **bukan** dan **tidak** boleh diselangi oleh subjek **dia**, seperti dalam ayat 12 dan ayat 13. Dalam ayat 14, gandingan **tidak** dan **bukan** bertujuan untuk menegaskan bahawa orang yang dimaksudkan sememangnya Encik Hashim.

Kata nafi **bukan** dan **tidak** juga boleh digunakan dalam ayat tanya. Dalam hal tersebut, kata nafi boleh digunakan secara berasingan atau bergandingan.

15. **Tidakkah** dia sedar?
16. **Bukankah** dia sudah sembuh?
17. **Bukankah** dia **tidak** mahu bertolak ansur?
18. **Bukankah** hal sedemikian kurang elok?
19. Dia faham, **bukan**?
20. Dia **tidak** bersalah, **bukan**?

Penggunaan kata nafi **tidak** dan **bukan** dalam ayat tanya (ayat 15 hingga ayat 20) menghasilkan soalan retorik, iaitu soalan yang lebih merupakan luahan perasaan si pengucap dan biasanya tidak perlu dijawab oleh sesiapa. Dalam hal tersebut, kata nafi tidak menafikan apa-apa, sebaliknya menegaskan kebenaran sesuatu perkara, dan ada kalanya bernada sindiran. Sebagai contoh, ayat 15 bermaksud "dia seharusnya sudah sedar", ayat 16 bermaksud "sememangnya dia sudah sembuh", ayat 17 bermaksud "sememangnya dia tidak mahu bertolak ansur dahulu", ayat 18 bermaksud "hal demikian sememangnya kurang elok", ayat 19 menegaskan bahawa "dia faham" dan ayat 20 menegaskan bahawa "dia tidak bersalah".

Kata nafi **tidak** boleh digunakan secara bergandingan dengan kata larangan **jangan**.

21. **Janganlah** awak **tidak** sedar diri!
22. **Janganlah** kita **tidak** bersyukur.

Dalam ayat 21 dan ayat 22, gandingan **jangan** dengan **tidak** telah mempositifkan sesuatu pernyataan. Dalam ayat 21, **jangan awak tidak sedar** bererti "awak harus sedar", dan dalam ayat 22, **jangan kita tidak bersyukur** bererti "kita harus bersyukur".

Kata nafi **bukan** dan **tidak** boleh juga digandakan untuk mendukung maksud tertentu.

23. Jangan bercakap tentang perkara yang **bukan-bukan**.
24. Dia sering bercakap tentang perkara yang **tidak-tidak**.
25. **Setidak-tidaknya** dia masih mahu bercakap.

Dalam ayat 20 dan ayat 21, **bukan-bukan** dan **tidak-tidak** bererti "tidak dapat diterima akal". Dalam ayat 22, **setidak-tidaknya** mendukung makna "sekurang-kurangnya".

Kata nafi **tidak** dan **bukan** juga boleh ditambah imbuhan. Kata nafi **tidak** yang membentuk frasa dengan kata yang lain juga boleh ditambah imbuhan.

26. Dia **bertidak** akan tuduhan itu.
27. Kita tidak dapat **menidakkan** sumbangannya.
28. Dia **membukankan** ajaran daripada ibu bapanya.
29. Mereka berusaha seja **sebukan**.
30. **Ketidakadilan** itu harus ditentang.
31. **Ketidaksungguhan** usahanya menggagalkan program itu.
32. Dia membuat rujukan untuk menangkis **ketidakpastiannya**.
33. **Ketidakupayaannya** semakin ketara.

Kata nafi **bukan** juga boleh ditambah kata penekan **-nya** untuk menegaskan sesuatu perkara.

34. **Bukannya** dia tahu sedemikian salah!
35. Dia tidak tahu hal sedemikian salah.
36. **Bukannya** dia **tidak** tahu hal sedemikian salah!
37. Dia tahu bahawa hal sedemikian salah.

Maksud ayat 34 ialah "sememangnya dia tidak tahu hal sedemikian salah" dan ayat 36 pula membawa maksud sebaliknya. Jika kita membandingkan maksud ayat 34 dengan ayat 35 dan ayat 36 dengan ayat 37, kita akan dapat merasai ketegasan di balik ujaran yang dilafazkan dalam ayat 34 dan ayat 36.

Kedua-dua kata nafi tersebut mempunyai fungsi yang lain di samping fungsinya untuk menafikan sesuatu. **PE**